

Nr 266.

Av herr **Asplund**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1929/1930 till kommerskollegium samt de under kollegium lydande myndigheter och kårer m. m.

I sin skrivelse nr 280 yttrade 1925 års riksdag beträffande av Kungl. Maj:t föreslagna indragning av vissa bergmästaredistrikt, att i med anledning därav väckta motioner utförligt belysts vanskligheterna av att under pågående revision av gruvlagstiftningen och gruvinspektionen skrida till en dylik omorganisation, desto mer som dess verkningar ur besparingssynpunkt syntes bliva mycket ringa. Med spørsmålet om bergsstatens framtida organisation vore också nära förbunden frågan om nyreglering av bergsstatstjänstemännens löner, vilken fråga alltjämt avvaktade sin lösning.

Under angivna förhållanden hade riksdagen för ifrågavarande tillfälle ansett sig böra stanna vid att i riksstaten för budgetåret 1925/1926 uppföra det ordinarie anslaget till bergsstaten med oförändrat belopp 84,800 kronor. Riksdagen förutsatte emellertid, att vid uppkommande ledighet å de av besparingskommittén till indragning ifrågasatta befattningarna inom kommerskollegium — liksom vid bergsstaten — ett återbesättande med ny ordinarie befattningshavare icke äger rum, utan att riksdagen dessförinnan i varje särskilt fall blivit satt i tillfälle att pröva frågan om befattningens fortsatta bibehållande.

Då den äldste av dåvarande bergmästare den 1 juli 1927 avgick med pension från sin befattning i mellersta distriktet blev, efter ansökan, dåvarande gruvingenjören i samma distrikt Kræpelien av Kungl. Maj:t förordnad att tillsvidare vara bergmästare i distriktet med rätt för honom att åtnjuta därmed förbundna förmåner bland annat bergmästarebostället Knutsberg utanför Nora. Gruvingenjören i norra distriktet Stahre, som av kommerskollegium erhållit förord till nämnda bergmästareförordnande, beviljades därefter av Kungl. Maj:t på grund av ansökan transport till gruvingenjörsbefattningen i mellersta distriktet med rätt till därmed följande boställe Stora Gården i Kopparberg och tillhörande förmåner. I Stahres ställe förordnades likaledes av Kungl. Maj:t ende sökanden, gruvingenjören Jonas Ejnar Lindeman, att tillsvidare vara gruvingenjör i norra bergmästaredistriktet, vartill han enligt min uppfattning är väl meriterad, såväl genom sin föregående verksamhet såsom ledare av gruvföretag som även genom sin tjänstgöring som extra gruvingenjör vid bergsstaten, vid Sveriges

geologiska undersökningsarbeten i Västerbotten och förut vid kanadensiska gruvdepartementet.

Lindeman hade under åren 1922/1923 varit anställd såsom extra gruvingenjör å 1919 års stat, men hade, sedan denna befattning indragits, antagit plats som gruvingenjör och ledare för ett gruvföretag i Finland, ägt av ett svenskt bolag. Särskilt med hänsyn till riksdagens ovan citerade uttalande om vanskligheterna, att innan omnämnda revision av gruvlagstiftningen och av inspektionen inom gruv- och stenindustrin kommit närmare sin lösning (vilken torde låta vänta på sig ännu under åtskilliga år), företaga någon omorganisation av bergsstaten, hade emellertid Lindeman — liksom förut Kræpelien och Stahre — all anledning att antaga, att därmed skulle dröja åtminstone till slutet av 1930 eller början av 1932, då de två äldsta bergmästarna, Dahlblom i Falun och Kjellberg i Stockholm, komme att ingå i pensionsåldern, varefter samtliga tre omnämnda, av Kungl. Maj:t under 1927 förordnade befattningshavare borde ha säker utsikt att bliva utnämnda till ordinarie i respektive befattningar. Under sådana förutsättningar och med hänsyn till sin fortfarande i Sverige bosatta familj avstod Lindeman från sin anställning i Finland, då han erhöll sitt förordnande som gruvingenjör i Luleå.

Nu har emellertid Kungl. Maj:t i proposition nr 161 föreslagit riksdagen, att antalet befattningshavande vid bergsstaten måtte, utan avvaktande av någon uppkommande ledighet bland de nuvarande ordinarie tjänsterna å bergsstaten, från och med den 1 juli innevarande år nedsättas till 5 bergmästare, 4 gruvingenjörer och 5 kvinnliga kontorsbiträden. Därvid synes man utgå ifrån, att Kungl. Maj:t, som själv bestämmer om distriktsindelningen, skall åstadkomma den nödiga minskningen av distriktens antal genom uppdelning av nuvarande mellersta distriktet, där Kræpelien och Stahre nu äro förordnade som respektive bergmästare och gruvingenjör, så att Örebro län föres till östra och Skaraborgs län till västra distriktet.

Därigenom skulle, under antagande att kommerskollegium fattar beslut angående befattningshavarnas bostadsorter i enlighet med i propositionen gjorda antydningar, redan den 1 juli i år den nu 62-åriga bergmästaren Kjellberg förflyttas från Stockholm till bostället Knutsberg utanför Nora fastän han redan i början av år 1932 är skyldig att avgå med pension, den 55-åriga gruvingenjören Svanberg tvångsförflyttas från Stockholm till Filipstad, nuvarande t. f. bergmästare Kræpelien flytta från sitt boställe Knutsberg tillbaka till bostället Stora Gården i Kopparberg såsom gruvingenjör i det nya östra distriktet samt nuvarande innehavaren av detta boställe, Stahre, återgå till sin befattning som gruvingenjör i Luleå och t. f. gruvingenjören Lindeman få med sin familj flytta från Luleå, om han ej rent av blir arbetslös under $1\frac{1}{2}$ års tid, tills genom bergmästare Dahlbloms avgång med pension i slutet av år 1930 möjlighet beredes honom till ordinarie anställning å bergsstaten, varvid han sannolikt får flytta tillbaka till Luleå, då Stahre torde åter söka transport söderut med åtföljande tillbaka-

flyttning från Luleå. 1932 får Kjellberg flytta bort från Knutsberg och Kræpelien antagligen tillbaka dit samt Stahre eventuellt åter till Stora Gården. All sannolikhet talar för att de två sistnämnda jämte Lindeman efter en sådan, här ovan skisserad rundflygning, skola ha fått lägga ut åtskilliga tusen kronor utan någon motsvarande förbättring av sina inkomster. Även för Kjellberg torde den kortvariga vistelsen å Knutsberg betyda avsevärda förluster i flyttningkostnader, vartill kommer den stora risken av ytterligare förluster på grund av till- och avträdessynernas domslut. Den som icke obönhörligt står på sin rätt och sina intressen vid tillträdet av ett boställe, kan utan egen skuld få göra stora utlägg vid avträdet, även om han innehaft bostället endast ett par tre år. Även Svanberg torde komma att göra avsevärda förluster på sin ifrågasatta förflyttning till Filipstad.

Vid en omreglering av distrikt med så gamla anor som bergmästare-distriktet uppstår givetvis en hel del ganska krävande arbeten med de gamla arkiven, även om man skulle helt enkelt sammanslå ett par distrikt till ett. I sitt yttrande till kommerskollegium av den 8 november 1928 har bergmästare Kjellberg angående detta och sin eventuella förflyttning till Knutsberg vid Nora anfört följande:

»En fördel av denna senare sammanslagning — Örebro län med östra distriktet — är emellertid den, att bergmästareboställena invid Nora och i Filipstad komma till användning för avsett ändamål. I likhet med besparingssakkunniga anser jag visserligen, att nämnda boställen ej böra spela in vid distriktsindelningen, men då boställenas utnyttjande tillämpats vid förutvarande omregleringar, och statsmakterna, såvitt jag kunnat finna, hittills ej ställt sig avvisande mot samma utnyttjande, får man tänka sig möjligheten att hänsyn till desamma tages vid distriktsindelningen. Under sådana förhållanden och då man har sig bekant, att den tillförordnade bergmästaren i mellersta distriktet (Kræpelien) träffat anstalter för vårdandet av dithörande bergmästarboställe, kan det förefalla rimligt, att han får fortsätta därmed. Genom en sammanslagning av östra och mellersta distriktet skulle visserligen detta boställe tillfalla mig, men om en sådan sammanslagning skulle befinnas lämplig, får jag nämna, att det ej är önskvärt för mig att övertaga vare sig boställe eller ökat arbetsområde under den korta tjänstetid, som återstår för mig, utan hoppas jag i så fall att få, med bibehållande av nuvarande löneförmåner, uppehålla min nuvarande tjänst till inträdd pensionsålder (vid nyårstiden 1932), varigenom tillfälle ock skulle beredas mig att slutföra mitt arbete med upprättandet av register över fyndigheter inom nuvarande östra distriktet, avseende sammanförandet i avskrifter av tillgängliga handlingar av vad som kunnat vara av intresse ur såväl historisk som ekonomisk synpunkt beträffande varje fyndighet eller komplex av fyndigheter (fält), vilket arbete väsentligt underlättas genom den materialtillgång som förefinnes i riksarkivet.

Vid en eventuell sammanslagning av östra och mellersta distriktet

synes mig sålunda vara lämpligt, att den nu tillförordnade bergmästaren i mellersta distriktet får tillsvidare ombestyras detta distrikts arbetsuppgifter och först efter min avgång ur tjänsten jämväl övertaga nuvarande östra distriktets.»

I sitt yttrande till kommerskollegium av den 8 november 1928 belyser gruvingenjören i östra distriktet E. G. Svanberg, hurusom bland annat kostnaderna för inspektionsresor till arbetsställena inom östra distriktet skulle ställa sig betydligt dyrare vid förläggning av vederbörande bergsstatstjänstemän antingen till Falun, såsom sakkunnige tänkt sig eller till Nora, såsom följden torde bli av Kungl. Maj:ts förslag:

»Den av besparingssakkunniga föreslagna förläggningen av tjänstemännen i det nya östra distriktet till Falun torde komma på grund av längre och mera tidskrävande inspektionsresor till arbetsställen särskilt i Uppland och Södermanland att förorsaka statsverket en merkostnad mot vid nuvarande organisation och förläggning i Stockholm, som kommer att uppgå till tämligen betydande belopp i rese- och traktamentskostnader. Bergsbruksidkarna i dessa landskap liksom även i större delen av Västmanlands län komma även att bli lidande på den föreslagna förläggningen genom väsentligt dyrare rese- och traktamentskostnader för bergmästaren vid begärda utmålsläggningar ävensom genom längre egna resor vid eventuella besök på bergmästare-expeditionen för erhållande av upplysningar eller råd. Det kan nämnas, att fördyringen endast för en dylik resa till fyndigheter i Uppland eller Södermanland kan uppgå till 60 à 80 kronor utöver de vid resans företagande från Stockholm uppstående kostnaderna.

I detta sammanhang må nämnas, att ett dylikt fördyrande av kostnaderna för inspektionen även skulle uppstå vid förut gjorda andra förslag till sammansläende av det nuvarande östra distriktet med nuvarande mellersta distriktet eller delar därav, detta under förutsättning att bostadsstationen blir Nora.

Stockholm har ju på grund av sina goda kommunikationer med skilda delar av landet m. m. avgjorda fördelar att taga i betraktande vid förläggande av ett bergmästaredistrikt, och detta såväl för staten med avseende på inspektionskostnaderna m. m. som för den enskilde beträffande kostnaderna för utmålsförrättningar och vid eventuella besök å expeditionen för upplysningars eller råds inhämtande, då ju industriidkarna ofta i annat ärende resa dit, där de för övrigt ofta ha representanter.»

Konsekvenserna av ovanstående, tillämpade på en fem-distriktsindelning, skulle närmast leda till att mellersta distriktet borde uppdelas med Örebro län fört till Gävle-Dala distrikt i stället för till östra och Skaraborgs län till västra distriktet. Därvid skulle bland annat vinnas, att Grängesbergsfältet i sin helhet skulle komma att tillhöra samma distrikt, vilket icke nu är fallet och ej heller blir det vid Örebrolänets sammanförande med östra distriktet. Skulle det nya Gävle-Dala bli för stort, kunde

Gävleborgs län återförenas med östra distriktet, dit det hört ända till 1874 och med vilket länets järnhantering haft och har mycket gemensamt.

Vid en sådan indelning skulle Kjellberg och Svanberg bli kvar på sina platser i östra distriktet och lämpligast bo kvar i Stockholm, Kræpelien bli ordinarie bergmästare vid Dahlbloms avgång och Stahre samt gruvingenjören Tiberg i Falun bli gruvingenjörer i var sitt av västra och mellersta distriktet. Emellertid torde man icke böra räkna med en sådan indelning, utan sannolikast blir väl även Örebro län överfört till östra distriktet. Vid sådant förhållande skulle de av indelningen berörda tjänstemännens personliga intressen, liksom även statens intresse av den lämpligaste och mest ekonomiska arbetsfördelningen under övergångstiden, kunna tillgodoses på sådant sätt, att Kjellberg finge kvarstanna i Stockholm och sköta det gamla östra distriktet tills han uppnår pensionsåldern (i januari 1932), Svanberg likaså i Stockholm, speciellt för yrkesinspektionen i samma distrikt eventuellt tills genom Dahlbloms avgång annan ordinarie plats bleve ledig, och Kræpelien bo kvar å Knutsberg som ordinarie gruvingenjör i det nya distriktet, med uppgift att sköta såväl bergmästare- som gruvingenjörsgöromålen under Kjellbergs chefskap i Örebro län, samt Stahre, med bostad fortfarande å Stora Gården, vara gruvingenjör i det närliggande västra distriktet, varvid hans kannedom om det dit överförda Skaraborgs läns stenindustri komme väl till pass, samt slutligen Lindeman såsom hittills uppehålla gruvingenjörbefattningen i norra distriktet, där han kunde bli ordinarie, så snart Stahres och Svanbergs placering efter Dahlbloms avgång blivit definitivt avgjord. För genomförande härav torde ej krävas andra kostnader utöver vad Kungl. Maj:t begärt i ordinarie anslag än Lindemans nuvarande avlöning under budgetåret 1929/1930 och möjligen andra halvåret 1930. För ett år utgör denna i lön 3,600, i tjänstgöringspenningar 1,800 och i ortstillägg 200 kronor summa 5,600 kronor jämte dyrtidstillägg och hans nuvarande rätt till sportler. Anslagsbehovet härför 5,600 kronor har jag upptagit under mom. b) av motionens yrkande.

I punkt c) föreslår jag, med anledning därav, att det tillkommer Kungl. Maj:t att bestämma distriktsindelningen och kommerskollegium tjänstemännens bostadsort, ett uttalande av riksdagen, att riksdagen icke har något att erinra mot vidtagande av sådana tillfälliga anordningar beträffande de nuvarande ordinarie befattningshavarnas tjänstgöringsområden m. m., som, utan att medföra ökade kostnader för statsverket, äro ägnade att underlätta arbetet under själva övergångstiden och undanröja personliga olägenheter och förluster för befattningshavarna.

Då kommerskollegium enligt min uppfattning har anfört synnerligen starka skäl särskilt med hänsyn till rekryteringsmöjligheterna för bergsstaten oavsett bergmästarnas placering i lönegraden B 30, varom jag anser mig förhindrad att göra något yrkande för gruvingenjörernas placering i B 24 i stället för av besparingsakkunniga föreslagna B 22, anser jag mig här, under åberopande av vad kommerskollegium i detta avseende anfört, böra in-

skränka mig till att i mom. a) av denna motions yrkande hemställa om en sådan placering av gruvingenjörerna med därav föranledd höjning av ordinarie förslagsanslaget.

Under återopande av ovan anförda får jag alltså värdsamt hemställa,

att riksdagen måtte — med bifall i övrigt till i Kungl. Maj:ts proposition nr 161, punkten 3, bergsstaten, framlagda förslag

a) med placering av de fyra ordinarie gruvingenjörerna i lönegraden B 24 i stället för B 22 öka den i ordinarie staten för bergsstaten upptagna posten »Avlöningar till ordinarie tjänstemän», *förslagsanslag* med 3,500 kronor till *kronor 95,000*;

b) medgiva, att, i avvaktan på först inträffande ledighet genom ordinarie bergmästares eller gruvingenjörs avgång från tjänsten, av Kungl. Maj:t förordnade extra ordinarie gruvingenjören inom norra bergmästaredistriktet Jonas Ejnar Lindeman må få behålla sin tjänst med honom för närvarande tillerkända löneförmåner, lön 3,600 kronor, tjänstgöringspenningar 1,800 och ortstillägg 200 kronor, summa 5,600 kronor ävensom rätt till sportler intill ett belopp av högst 1,000 kronor årligen, samt för ändamålet för budgetåret 1929/1930 bevilja ett *extra förslagsanslag av 5,600 kronor*; samt

c) i fråga om sättet för den nya organisationens genomförande uttala, att riksdagen icke har något att erinra mot vidtagande av sådana tillfälliga anordningar beträffande de nuvarande ordinarie befattningshavarnas tjänstgöringsområden m. m., som, utan att medföra ökade kostnader för statsverket, äro ägnade att underlätta arbetet under själva övergångstiden och undanröja personliga olägenheter och förluster för befattningshavarna.

Stockholm den 18 mars 1929.

C. I. Asplund.